

FINNSAM information

Nr 1
2019

Medlemstidning för FINNSAM - Finnbygder i samverkan

ISSN 2000-9399

Om FINNSAM-information

Syfte med medlemsbladet

FINNSAM information är ett medlemsblad som ges ut fyra gånger per år till medlemmar i föreningen FINNSAM - Finnbygder i samverkan. Syftet med medlemsbladet är att ge medlemmarna möjlighet att ta del av aktuella rapporter, protokoll, nyheter och konferensinbjudningar.

Ansvarig utgivare

Maud Wedin, Falun, Ordförande i FINNSAM

Medlemstidningen ISSN är 2000-9399

FINNSAM:s organisationsnummer är 802429-6108.

Redaktör

Monika Öhrn
Kjellmansgatan 3
414 63 Göteborg
Telefon 0725-487297
monika_ohrn@live.se

Om redaktörens uppdrag

Redaktörens uppdrag är att sammanställa material från föreningsmedlemmarna. Nästa FINNSAM-information kommer ut i juli månad. Vill du ha med något i nästa nummer så är manusstopp **15 juni 2019.**

Medlemsavgift

Medlemsavgiften är 100 NOK/SEK för enskild person och 300 NOK/SEK för institution/organisation.

**Betala din medlemsavgift senast 30 juni.
Glöm inte bort att ange din e-postadress.**

Sverige

Plusgironummer 646 27 77-1

Norge

Bankkontonummer Hedmark sparebank
1822.63.73213

FINNSAM- information nr 1, april 2019

Innehåll

Om FINNSAM-information.....	2
Om FINNSAM	3
FINNSAM:s styrelse	3
Om FINNSAM nummer 1 2019	4
Mer från konferensen i Göteborg	4
Riksanikvarens minoritetsprojekt - på kontoret og i felt.....	5
Finnmarker i "Lort-Sverige".....	8
Jordkjellere – de sårbare og glemte kulturminner	11
Med pollenanalyse på jakt etter svedjer ved Snellingen i Lunner, Oppland, Norge.	12
Ny skogsfinsk bibliografi på FINNSAM:s hemsida!.....	14
FINNSAMs vårkonferens i södra Ångermanland 31 maj - 2 juni 2019.....	15
Ta bussen till konferensen i Södra Ångermanland!.....	17
FINNSAM:s konferens i Norra och Södra Finnskoga 30 augusti – 1 september 2019.....	18
Inbjudan till Boksläpp för boken "Finnarna i Det skogsfinska filmprojektet.....	19
Kilsbergen – kultur och bosättning 1580 - 1650"	20
Välkommen till en helg med FINNSAM i Kolmården 26-27 oktober 2019!	22
Brev från konferensdeltagare med nya ideer	23
Vad händer i Finnskogen?.....	24
Kopia på protokollshandlingar	26

Om FINNSAM

FINNSAM bildades 1992 för att underlätta samarbete, forskning mm kring finnskogsaktiviteter. Nätverket är öppet för alla som är intresserade av skogsfinnarnas kultur och historia.

FINNSAM arrangerar årligen en vår- och en höstkonferens där finnskogsområden är värdar. FINNSAM-medlemmarna får därigenom lära känna olika finnskogsområden i Sverige eller Norge. Vanligen arrangeras årligen även en vinterkonferens med arkiv- eller ämnestema. Regelbundet skickas medlemsbladet FINNSAM-info med aktuella rapporter, protokoll och nyheter.

FINNSAM håller också i olika projekt innefattande litteratur, byggnader, släktnamn, släktforskning, informationsfilm, bibliografi och mycket annat. Mer information om FINNSAM hittar du på www.finnsam.org.

FINNSAM:s styrelse 2018/2019

Ordförande

Maud Wedin, Bergalid 3, SE-791 32 FALUN
telefon 070-692 28 64,
e-post: maud@finnbygden.se

Kassör

Anette Norberg, Västra Vargträsk 13, SE-921 92
LYCKSELE, telefon 076-763 20 15
e-post: anette@vargtrask.one
Anette är även ansvarig för medlemsregistret.

Sekreterare

Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22, SE-703 55
ÖREBRO telefon 019-14 05 08, 070-823 44 25,
e-post: hummelgruvan1970@gmail.com

Ångermanland-Södra Lappland

Ordinarie: Tord Eriksson, Tantogatan 71 läg.
00630, SE-118 42 STHLM telefon 08-668 55 74
e-post: tord@kth.se
suppleant: Maarit Kalela Brundin, UMEÅ
e-post: maaritkalelabrundin@gmail.com

Mellannorrland

Ordinarie: Maud Wedin, adress se ovan
Suppleant Linda Blied, Åby
e-post: linda.blied@gmail.com

Gävle-Dala/Orsa

Ordinarie: Maths Östberg, V. Ösavägen 40, SE-822
40 ALFTA telefon 070-566 01 68
e-post: finnskogsmuseet@swipnet.se
Suppleant: Eva Jernqvist, Delsbo
e-post: eva.jernqvist@gmail.com

Bergslagen

Ordinarie: Tor Eriksson, adress se ovan
Suppleant Kenneth Norrgrann, Västerås
e-post: zinda@hotmail.se

Närke-Tiveden

Ordinarie: Lena Gribing, Anderstorp, SE-695 94
FINNERÖDJA, telefon 0584-202 86
e-post: lena.gribing@gmail.com
Suppleant Jan-Erik Björk, Källby
e-post: janne.bjork1@telia.com

Värmland

Ordinarie: Anita Österman, Timbonäs 140,
SE-686 98 GRÄSMARK telefon 070-604 65 57
e-post: anita_osterman@hotmail.com
Suppleant Niclas Persson, Torsby
e-post: klemmetan@telia.com

Norge södra Finnskogen

Ordinarie: Birger Nesholen, Norsk Skogfinsk
Museum telefon +47-900 29 447
e-post: birger@skogfinnskuseum.no
Suppleant Jan Myhrvold, Gjerdrum
e-post: jan@fennia.nu

Norge norra Finnskogen

Ordinarie: Asgeir Lindberget, V. Strætåsvegen 241,
NO-2435 BRASKEREIDFOSS
telefon +47-977 00 670
e-post: asgeir.l@gmail.com
Suppleant Mary G. Tangen
e-post: marygtangen@hotmail.com

Om FINNSAM information nummer 1 år 2019

Ett nytt nummer i din hand

Nu har jag satt ihop ytterligare ett nummer av FINNSAM-information och min spontana reaktion är att det finns så fantastiskt mycket kunskap och erfarenhet bland våra medlemmar. Det har varit så spännande.

Samtidigt är jag helt övertygad om att det finns mer som gömmer sig i våra byrålådor där hemma. Och finns kunskapen ännu inte på pränt, så väntar den bara där på att få sammanställas inför nästa nummer. Skicka in mer material och fler bilder.

På gång på DNA-fronten

Jag har samlat mod i flera år, men nu hände det plötsligt. Jag tog mig modet och framför allt tiden att under min vistelse i Dalarna besöka en avlägsen släkting som är ättling till Kejsarn på Kejsarberg i Tyngsjö. Namnet har aldrig slutat användas av Kejsarns ättlingar och så sent som under 1900-talets början används det i formen Nils Johan Olsson Käiser i kyrkobokföringen i en gren bland ättlingarna.

Konferens i Göteborg

En lyckad konferens i Göteborg är nu genomförd. Konferensrapporten kommer i ett senare nummer.

Nu ser vi fram emot vårkonferensen i Ångermanland och höstkonferensen i Norra och Södra Finnskoga. För smidig resa till Ångermanland vill jag rekommendera att ni väljer att ta FINNSAM:s buss! Då får ni även lyssna på föredrag, eller hålla i föredrag, under resans gång. Utöver det stannar bussen på flera intressanta resmål.

Läs mer i detta nummer av FINNSAM-information.

Monika Öhrn

Mer från konferensen i Göteborg

Stig Welinder från Mittuniversitetet i Sundsvall höll en föreläsning under FINNSAM:s konferens i Göteborg. Temat var *finnar, indiander och svenskar i Nya Sverige*. Stig har skickat kompletterande information för dig som vill veta mer om det arkeologiska forskningsprojektet om Nya Sverige.

Länk till
hemsida

Projekttitel

Sverige längs Delawarefloden. Dagligt liv och identitetskonstruktion i Nya Sverige på 1600-talet.

Projektid

2008–2016

Projektdeltagare från Institutionen för arkeologi och antik historia vid Lunds universitet

Fredrik Ekengren (projektledare;
fredrik.ekengren@ark.lu.se)

Magdalena Naum

Ulla Isabel Zagal-Mach Wolfe

Huvudfinansiär

Crafoordska Stiftelsen

Utställning om projektet på Universitetsbiblioteket, Lunds universitet, 2013–2014

Utställningskatalog: Encountering the Other. Colonialism and identity in New Sweden and beyond (PDF).

Länk till
pdf

Publikationer

Du hittar alla publikationer på projektets hemsida i länken ovan.

Riksantikvarens minoritetsprosjekt – på kontoret og i felt

I Norge har skogfinnene status som en av fem nasjonale minoriteter (skogfinner, kvener/norskfinner, romani, jøder og rom). Dette har også betydning for forvaltningen av de skogfinske kulturminnene. I Norge kan kulturminner som er yngre enn fra året 1536 (året for reformasjonen i Norge) fredes gjennom egne vedtak i medhold av kulturminneloven. Kulturminner som er eldre er automatisk freda. Lista over kulturminner som er freda gjennom egne vedtak er dominert av storgårdsmiljøer og overklassens bygninger. Det er et mål i Norge å få fredningslista mer representativ. Etter en omfattende kartlegging av kulturminnene på fredningslista, kom det tydelig fram at kulturminner knyttet til de nasjonale minoritetene er sterkt underrepresentert.

AV: INGUNN HOLM, OSLO

Gjennom Stortingsmelding nr. 16, Leve med kulturminner fra 2005, har Riksantikvaren fått i oppdrag å rette opp skjevhetene i fredningslista innen 2020. Målet er at et representativt utvalg kulturminner med geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde, skal bli bevart for framtida. For å nå dette målet har Riksantikvaren laget en egen fredningsstrategi, som løper til 2020. Som et ledd i fredningsstrategien mot 2020 er Riksantikvaren i gang med

å gjennomføre et prosjekt for å løfte fram og få økt kunnskap om våre nasjonale minoriteters kulturminner, og om mulig frede et utvalg av disse kulturminnene. Dette er organisert som et eget prosjekt.

Riksantikvarens minoritetsprosjekt startet med å løfte fram skogfinske kulturminner. Fylkeskommunene på Østlandet ble utfordret, og har samlet eksisterende kunnskap om skogfinske

Røykstua på Askosberget i 1937, foto: Ingebret Aas

kulturminner, og i samarbeid med Riksantikvaren kommet fram til kulturminner som kan være aktuelle for fredning. Det har også vært dialog med Skogfinske interesser i Norge og Norsk skogfinsk museum.

Høsten 2018 varslet Riksantikvaren oppstart av fredning av fire skogfinske bygninger/miljøer på Finnskogen i Hedmark. Det gjelder:

Røykstua på Askosberget i Grue kommune.

Forslaget omfatter røykstua med eksteriør, interiør og fast inventar

Abborhøgda/Yöperinmäki i Kongsvinger kommune

Forslaget omfatter utomhusareal med det helhetlige tunet, omkringliggende driftsarealer og adkomstveier

Orala/Åranstorp/Øvre Aronstorp i Kongsvinger kommune

Forslaget omfatter bygningene på Orala med eksteriør, interiør og fast inventar, og et utomhusområde. I tillegg foreslås fredning av tilhørende netthuk (bygning for oppbevaring av fiskeredskaper) ved Søndre Øyersjøen. For å sikre virkningen av netthuken i miljøet og for å bevare vitenskapelige interesser som knytter seg til den foreslås det at et område omkring fredes

Låven på Tomta/Østgården i Peistorpet/Piesala i Åsnes kommune.

Forslaget omfatter låven med eksteriør, interiør og fast inventar

Hedmark fylkeskommunene har varslet oppstart av fredning av tre skogfinske bygninger/miljøer på/fra Finnskogen i Hedmark. Det gjelder:

Ria fra Revholtet ved Svullrya i Grue, som i dag står på Glomdalsmuseet i Elverum

Forslaget omfatter bygningen med eksteriør, interiør og fast inventar

Sollien østre i Grue kommune

Fredningsforslaget omfatter bygningene på Sollien østre med eksteriør, interiør og fast inventar og et utomhusområde

Hyjanstorp, Grue kommune

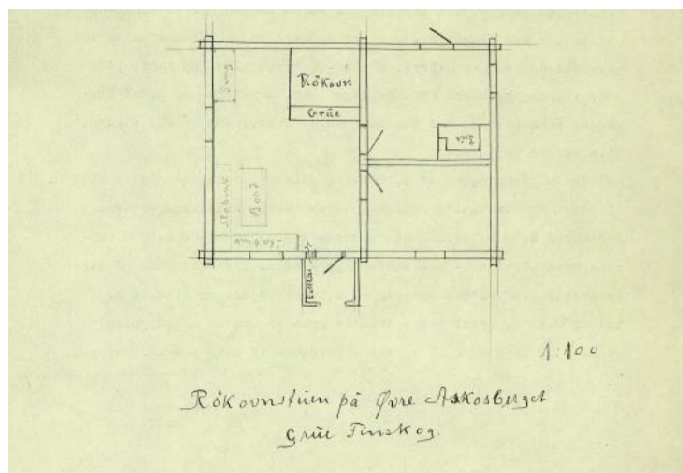
Fredningsforslaget for Hyjanstorp omfatter alle bygningene med eksteriør, interiør og fast inventar samt eiendommen utomhus

Røykstua med nytt utvendig panel og ny røykhatt, foto: Hans Johnsson

Riksantikvaren har bevilget penger til antikvarisk restaurering av blant annet røykstua i Askosberget. Bosetningen på Askosberget ble etablert på slutten av 1700-tallet. Den eldre røykstua som stod på stedet brant, og den nye røykstua ble bygd opp rundt den gamle røykovnen i 1863. Røykstua er typisk for røykstuene på Finnskogen fra 1800-tallet.

En av dem som har deltatt i det arbeidet på Askosberget er bygningsantikvar Hans Johnsson fra firmaet Tympanon.

Plantegning av røykstua fra 1937, tegning: Ingebret Aas

Hva konkret er gjort på Askosberget?

Røkstua hadde råteskader i konstruksjonen, det visste vi, men skadene var mere omfattende enn antatt. Flere stokkfar har blitt skiftet og hele det partiet av bindingsverk som ble skiftet på 1970-tallet ble skiftet på nytt. Bygningen har fått ny kledning med 4, 5, 6 toms bord med 2 toms overliggere og taket har blitt skiftet til et bordtak. Vinduene er skiftet og verandaen som ble satt opp på 1970-tallet har blitt erstattet med et inngangs-

parti. Innvendig har et nytt grangulv tilsvarende det gamle lagts inn og i kåven og kjøkkenet er det satt opp nytt perlestaffpanel. I arbeidet har vi utgått fra den registrering som ble utført av Ingebret Aas 1937. Fra dette tidspunktet har vi både tegninger og bilder. Vi føler at den tilbakeføringen som er gjort er godt dokumentert på grunnlag av materialet fra Aas.

Hva er din rolle i prosjektet?

Min rolle er rådgivere for prosjekter som et bindeledd mellom alle involverte parter.

Hva vil du si om røykstua?

Bygningen har en akershusisk plan, det vil si en bygning med tre rom der man går rett inn i stuerommet. Planen tilsvarende den svenske enkelstugan unntatt en ting, inngangen til enkelstuga er i kåven/kjøkkenet.

Selve røykstuerommet var den del av røykstueene som forandret seg lite over tid, så også på Askogberg. Interiøret i denne delen av bygningen tilsvarende de fleste kjente røykstuer på Finnskogen.

I tegningsmaterialet fra Aas kan man se at peisen i kjøkkenet tidligere har stått ut mot ytterveggen. Dette er et trekk som påviser at skogfinnene ikke hadde noen tradisjon for plasseringen av peis/pipe, mens selve røykstuerommet forandret seg svært lite over tid. I forbindelse med renoveringen på 1970-tallet ble peisen og pipa tatt ned og flyttet til delevæggen mellom røykstua og kåven/kjøkkenet.

Røykovnen og et nylagt gulv, foto: Hans Johnsson

Gammelt og nytt i skjønn forening, foto: Hans Johnsson

Har dere funnet ut noe nytt om bygningen som en del av arbeidet?

I forbindelse med at bjelkelaget ble restaurert og nytt gulv ble lagt inn ble det oppdaget at gulvet som ble lagt inn på 1970-tallet ble lagt rett på det gamle gulvet, sannsynlig fra tiden da bygningen ble oppført. Det gamle gulvet var kilsagd, som også det nye er.

Når skal de planlagte tiltakene være ferdig?

Arbeidene vil være slutførte i 2019. I sommer vil selve røykovnen settes i stand.

Finnmarker i "Lort-Sverige"

Under Mittuniversitetets kurser om "Arkeologin på Finnskogen" pratade professor Stig Welinder flera gånger om Ludvig "Lubbe" Nordströms kartläggning av "Lort-Sverige". Arkeologi handlar bland annat om att spåra mänsklig aktivitet och försöka beskriva den. Avskrädeshögar och slaktplatser brukar vara fyndrika, men i det moderna samhället alltför stora och förorenande.

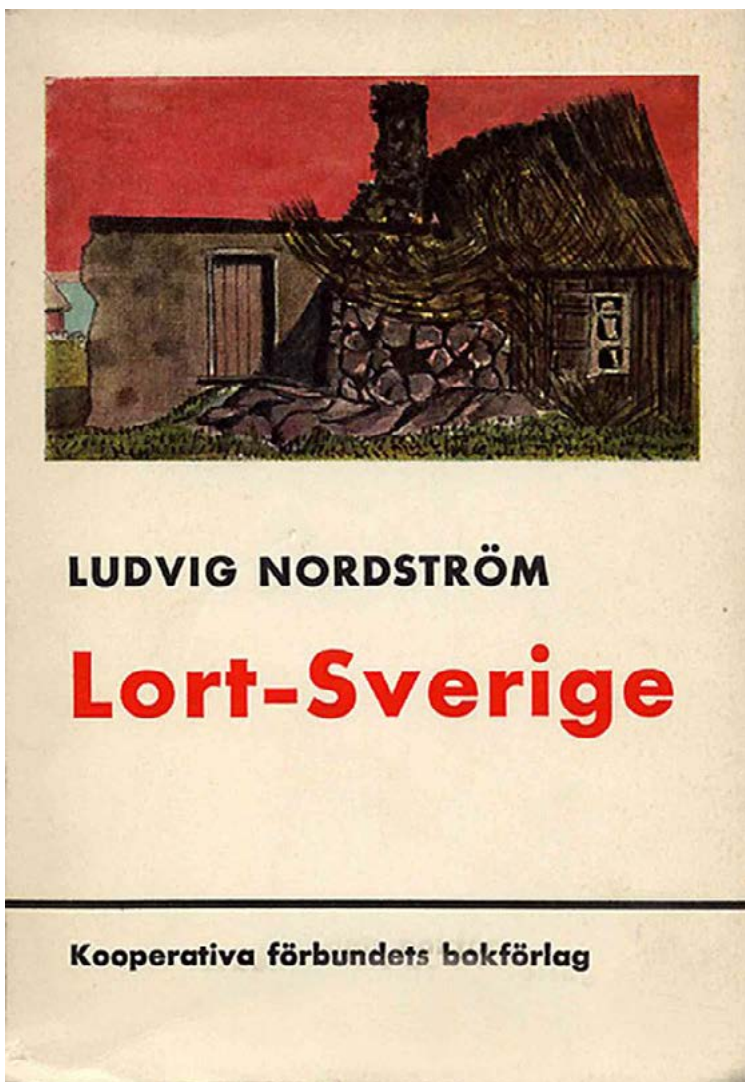
INLEDARE OCH AVSKRIVARE BO HANSSON

"Sverige har för mycket lort inom sina gränser och den ska bort så grundligt och fort som möjligt", uttryckte sig Ludvig "Lubbe" Nordström efter sin riksomfattande studieresa genom landet försommaren 1938. Likt Nils Holgersson besökte han alla våra landskap. Hans syfte var att beskriva den verklighet han såg.

Bostadsstandarden eller rättare sagt bristen på sådan dominerade och skrämde. Det framgår tydligt att han anser de delar av Dalarna och Norrland som han besöker, i stort sett ha avsevärt bättre bostäder än de rika jordbruksbygderna längre söderut, där tjänstefolket ofta levde i stor misär. Klyftorna i det just påbörjade folkhemsbygget var fortfarande stora.

Med sig hade han en ljudtekniker från Sveriges Radio. Likaså en svans av journalister och lokala representanter. Hans program och skrivna reseberättelse skapade svallvågor i hela samhällsdebatten och delade landet itu. Han menade att det "nyrika" Sverige inte ville se verkligheten. Inför resan hade han sänt ut frågeformulär till provinsialläkare och präster, så att de skulle berätta och visa förhållanden i sina områden. De förstnämnda ansåg han snart vara den tidens samhällsförändrare och vägbrytare. Prästerna däremot, ansåg han ha fullt upp med att peta naglarna och tänka på sin karriär och sina prästgårdars prålighet.

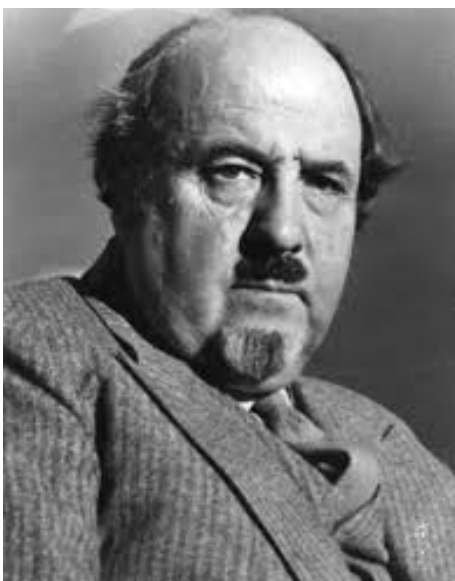
På få platser berättar han om vilken ort han besöker eller vilka människor som intervjuats och svarar för uppgifterna. Man kan i några samman-

hang läsa var han besöker våra finnskogar eller omnämner dessa. Tyvärr som många andra, med ett stort mått av fördomar, men ändå intressant.

På följande sidor hittar du några utdrag:

Nordström, Ludvig
"Lort-Sverige"
Stockholm 1938

Hälsingland

(intervju med provinsialläkaren i Bollnäs):

"Trångboddheten är ju stor, men man har börjat fördela sig. Slask finnes inte, biutrymmena är det också klen med. Men man har fått ett livligt intresse för bostaden. Ohyran är en bagatell. Men vad som är mest besvärligt här, det är för det första svårigheten för kommunerna att få bostäder till fattiga och i synnerhet barnrika familjer.

- Ha de fattigaste någon verklig fördel av bostadsförbättrings-bidragen?

- Nej. Dom kan ju inte tillskjuta av eget.

Där har vi 't igen.

- Undestödstagarmentaliteten, hur är det med den, då?

- Man kan inte säga, att den på något vis är framträdande hos jordbrukarbefolkningen, men däremot hos folket i ödemarken, i finnbygden. Dom har det också svårt, dom har praktiskt taget inget jordbruk och långa avstånd till sjukhus.

- Det psykiska tillståndet?

- Tja!

- Kan doktorn konstatera samband mellan psykisk debilitet och dåliga bostäder?

- Det är påfallande. Man kan få se ruskiga saker. Värst naturligtvis om hustrun är undermålig." Men skolbarnen är just den andra stora svårigheten. För det första är det ju så, att barnrikedomen alltid ökar ut mot periferin, borta i skogar och ödemarker, och det medför ju, att en massa barn får mycket lång väg till skolan, och vad det betyder i dessa bygder, det förstår man. Stora områden har ju inte ens vägar. Nu har vi ordnat så, att barn, som har längre än 5 km. från skolan, forslas dit med skolskjuts. För deras räkning, som bor i områden, där inga vägar finns, överväger vi skolhem invid skolan. Så har vi skolbarns-bespisningen på finnskogen.

- På vad sätt?

- I skolhuset eller i någon gård i närheten, genom lärarinnan, och i fall, där barn ansetts undernärda i hemmen, har dom omhändertagits och inackorderats.

Där stack ödemarken, för första gången under resan, på allvar fram."

"Så var det bara en station kvar i detta landskap. Uppe i norr"

"Vi stego in i hans bil och bilade bort genom ett av Sveriges underbaraste landskap.

- Hur är det, knivskär man lika friskt i de här trakterna som förr i världen? frågade jag.

- Sen vi har fått hit en ung och kraftig landsfiskal, har det börjat minska betydligt.

- Är folket så vilt som ryktet går?

- Mera ... vad ska jag säga? Ja, jag kan ju anföra fakta. De flesta sårade man för in, ha blivit träffade bakifrån. Och när en dylik herre, som angripit baki-från, fick se blod vid ett tillfälle,

då jag måste operera, svimmade han.

Farväl med hälsing-romantiken! Som var att vänta.

Vi voro framme. Bilen hade stannat på toppen av en hög nipbacke, nedanför i djupet gick en brant dalgång tvärs genom hela landskapet, på andra sidan den byar, skog och bortdöende åsar. Här på själva nipkanten låg en liten stuga, lite längre bort ett par till. Stugan var grå utanpå, grå inne. Den hade spåntade brädväggar, och de sågo ut att vara av ungefär samma tjocklek som bräderna i en vanlig varulåda.

Inne i ett kök, med tre fönster och två dörrar, en till kammaren, ett svart hål, fullt av bråte, en till förstugan. Köket var så gott som tomt. Där fanns ett slagbord vid fönstret på gavelväggen ut mot dalgången, en stol vid detta bord, där satt en kvinna och stickade, en soffa i vänstra hörnet upp mot gaveln, en turistsäng i motsatta hörnet. Trasmattor. Det var allt.

Ångermanland

(ledsagad av två kommunalmän från "trävarudistriktets centrum")

"Inne i den s.k. finnmarken, bara ett par mil från detta stora industricentrum"

"Vi kommo genom ett landskap av branta backar, över gulforsande, kokande vårbäckar upp till en mörk, dalsländsk bygd, och där på kullar ligga röda stugor spridda. Vi stanna vid den mest avlägsna. Det är en liten grå stuga, man kan se genom dess väggar, så söndersprucken är den. Men intill och i vinkel reser sig en ny stuga på ordentligt gjuten betonggrund, med betongtrappa, med ordentligt brädslagna

väggar, och efter att ha passerat en ordentlig förstuga kommer vi in i ett ordentligt kök, se därinnanför på ena sidan ett rymligt, luftigt skafferi, målat i finskt djupblått, på andra sidan ett rejält rum med kakelugn. Och på vinden se vi ännu ett rum. Allting prydligt och fint och gediget, om ock enkelt.

Här bo man, hustru och fyra barn. Mannen är torpare, för ögonblicket borta, men hustrun kan redogöra. Skada, att jag ej kunde riskera radiobilen upp i denna obygd. Dess fina precisionsinstrument skulle blivit mos.

- Berätta nu, hur det var! uppmanade mina ciceroner.

- Berätta och berätta, ja! svarade hon.

- Ha 'nt Ålund byggt stuga själv?

- Själv! Hocken skulle ha byggt na, då? Va? Jo, jo, män, sa 'n! Och han tog int mer heller än halve låne, som va på tusen kronor, för han fick 'et att gå ihop på femhundra. Sen fick 'en tusen i förbättringsbidrag, och då vart 'e fint!

- Hur mycket jord har ni?

- Sex tunnland, häst och fyra kor. Och så har vi fäll lite vätte skog, så han högg, och så tog han ut bräder själv ur då vä cirkelsågen.

- Ägde ni torpet?

- Tok! Vi arrenderade 't först då Hushållningssällskape, vet ja, men så sparade vi å köffte. Och då bodde vi i gamstuga! Fy nettjen, jag vill int tala om na, engång, så less ä jag på na. En ska vete, hon ä en gambasta (bastu), och härta (hälften) ä vebod. Och jämmanligen, där va då så förgrömmade kallt, så vattnet frös på diskbänken för mej. Och Ålund sa: Det var fäll för besönnertitt, sa 'n, att ute ska 'n int behöve å fryse, men såfort en komma hem, så frys 'en, så en vet int, va 'n ska ta sig till. Tok! sa jag

och kaste disktrasa på golvet framför 'n, och då han titte på 'n, så va 'n frusen mesamma. Och vi kan då 'nt begripe nu, hur vi kunne reda oss med barna, små som dom va, sitte på golve, som dom skulle. Men äldsten ä nog sämst också. Och det å tå kyla det! Det är sant och visst!"

Historien om spisarna

"- Nå, men kakelugnen som ni har där?

- I kammarn? Ja, han ä från prästgårn han. Då dom satt in värme dänne, så fick vi han, och nog ä han bra.

- Men när ni blev utan spis! ropade ciceronerna.

- Ja, herre jösses, sånt elände!

- Hur så?

- Ja, Herre Gud, en vet, det fanns ju två spiser i gamstuga, då vi övertog 'a. Men så komma en, ja, detsamma vem det va, och tog 'en första, för han sa, det va hanses.

- Tog?

- Jaha! Han hade häst och släpdrög, hade 'n, och lassa på

spisen och for å. Och knafft hade han fari å då, förr 'n andren kom och tog andre spisen.

- Men hur kunde han det?

- Ja, men Herre Gud, då han sa, att han hade ropa in na på auktion. Int kunne fäll jag göra na, då, int! Och det va ändå på hösten, det dänne, jussom vi hade skure kornet och gallre pärern, och då Ålund komma hem då från gallringa och det int fanns nån spis å int nån mat, ja, då vart en arg. Herre Gud, va arg en vart. Ja, det var å ge sej ner till samhället, det, å köpe spis i järnbo 'n. Ja, sen gick 'ne bra, då - Men vem var det, som kom och tog andra spisen? frågade ciceronerna.

- Anders Petter, vet jag. Hocken skulle ne annars ha vuri!!

- Ja men, Herre Gud, människa, han är ju släkt till er!!

- Ja, än sen då? Ä 'nt slakten värst!!

- Nu, då?

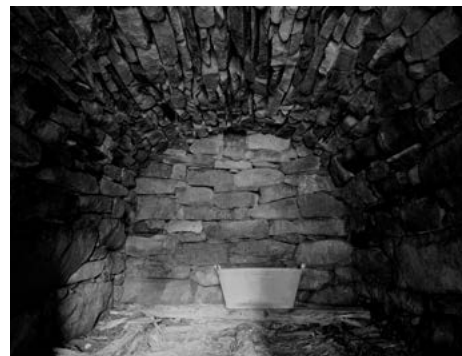
- Ja, nu! Herre Gud! Nu tyck vi, vi bo i en herrgård!

Jordkjellere – de sårbare og glemte kulturminner

Agneta Kjellin har skrevet en bok om jordkjellerne i den lille skogfinske grenda Bustad i Søre Trysil hvor hennes mors, hennes bestemors og hennes oldemors barndomshjem ligger. Bildene er tatt av hennes sønn Simen Kjellin som er fotograf.

AV: AGNETA KJELLIN

tilbake. Ingen var i bruk lenger og enkelte begynte å bære preg forfall. Et ønske vokste frem om å dokumentere dem før det var for sent. Under dokumentasjonsarbeidet dukket det opp mange spørsmål. Hvorfor ble de bygd, hvem bygde dem, hvordan ble kjellerne bygget, hvor lærte de å bygge slike arkitektoniske små perler? Hvorfor kalles de gropa når de de ikke er noen groper? Forsøket på å finne svar endte i boka som jeg har kalt «Je skar åt gropa, sa a bessmor». Som et resultat av dette arbeidet, er jordkjellerne i Bustad innlemmet i Trysil kommunes kulturminneplan.

«Je skar åt gropa» sa Kersti Granli, bestemoren min. Så tok hun på seg jakka og gikk til jordkjelleren sin på gården Vin-nargar i Bustad, ei lita skogfinsk grend i Søre Trysil. På et ganske lite geografisk område ligger det 10 jordkjellerne som trassige forhøyninger i terrenget. Det ser nesten ut som naturen skyter rygg for å beskytte sitt indre som består av et steinsatt rom, et nesten hellig rom for dem som eide kjellerne. Der inne lå pote-tene beskyttet mot den ekstreme vinterkulden utenfor. Et område på opptil 50 m² dekket med iso-

lerende stein og jord skulle verne om det som for mange utgjorde en forskjell når det dreide seg om helse og kosthold vinterstid.

For meg begynte det med en barnefasinasjon over disse kule-ne i terrenget. Den store kontrasten mellom det frodige, grønne eksteriøret og det katedrallignende interiøret av gråsjatteringer. Inne i kjelleren var det stille og kaldt, og litt skummelt. Som voksen økte forståelsen for at dette var sårbare kulturminner som naturen en dag vil ta

Boken kan kjøpes hos
Agneta Kjellin.
Telefon: 004790044596.
Pris: Nok 250.- + porto (Nok 79.-)

Med pollenanalyse på jakt etter svedjer ved Snellingen i Lunner, Oppland, Norge

Den skogfinske gården Snellingen ligger i Lunner kommune i Oppland fylke, i et skogsområde mellom landskapene Romerike og Hadeland. Området der Snellingen ligger er i dag allmenning for bøndene i Lunner kommune.

Som en del av Riksantikvarens minoritetsprosjekt (se innledningen til intervju) har direktoratet oppfordret fylkeskommune på Østlandet til å finne fram til skogfinske kulturminner i sitt område. Snellingen var en av de stedene som Oppland fylkeskommune trakk fram i dette arbeidet.

AV: INGUNN HOLM, OSLO

Snellingen ble ryddet på midten av 1600-tallet av skogfinner, og er fremdeles eid av den samme slekta. Den 5. oktober 1665 fikk Mathis Mortensen og Morten Erichsen bygselseddel fra fogden på Hadeland for Snellingen.

I skogen rundt Snellingen var det merket av noen navn på kartverkets kart som kunne tyde på svedjeaktivitet. Det var Finnebråten, Rognbråtefjellet og Tullebrennhaugen.

Bevarte spor etter svedjer vil være lag med trekull rett under dagens markoverflate, og pollenkorn, eller blomsterstøv, fra kornet som en gang vokste i svedja.

Alle planter har forskjellig blomsterstøv, eller

pollenkorn. Disse kan bevares over lang tid. De bevares best i myr, men kan også bevares i vanlig jord gjennom flere hundre år. Ved å grave prøvestikk (små hull på ca. 0,5x0,5 m) og rense opp jordveggene med ei lita murerskje (graveskje) er det mulig å få fram de forskjellige jordlagene og ta ut små jordprøver fra hvert lag. Prøvene er ca. 1 cm³ store, og jeg tok dem ut med graveskje og puttet hver enkelt prøve ned i hver sin lille plastpose, hvor jeg skrev på nummer. Slik fikk jeg ut jordprøver fra forskjellige tidsepoker. Etter omfattende rensearbeid på laboratoriet kan en botaniker med spesialutdannelse i pollenanalyse artsbestemme og telle pollenkornene ved å se på dem i mikroskop. Ved å analysere pollenkorn fra et sted en tror det har vært svedjet kan en få vite akkurat hva som vokste på det stedet før svedja

Utsikt fra Tullebrennhaugen og sørover, foto: Ingunn Holm

ble felt, mens den var i bruk og etter at den vokste igjen.

Svedjinga, som det er et mål å finne sporene etter, består som kjent av at skogen hugges og tørker. Trær og strølag brennes, og korn (säd) säs i aska. Det som var skogfinnenes spesialitet var svedjerugen, som de hadde med seg fra Finland. Men etter den første avlingen med svedjerug var det også vanlig å dyrke en avling av for eksempel bygg, havre eller neper.

De norske bøndene på Hadeland svedjet også. De svedjet som regel i lauv- eller blandingsskog, trolig mye likt det som Finnskogen har blitt kalt kaski. Det ble dyrket vanlig toårig rug eller bygg, havre eller neper. Norske navn kunne være sammensetninger med svedje, bråte, brenna, vål, koss eller kase.

Spørsmålet er derfor om de navnene jeg har plukket ut er navnene til skogfinske eller norske svedjer. Språket er helt klart norsk. Finnebråten gir jo en indikasjon om at dette har blitt sett på som ei skogfinsk svedje. Rognbråtefjellet og Tullebrennhaugen er vanskeligere å tolke, men i og med at alle tre navnene ikke ligger langt fra Snellingen, antar jeg at de har vært brukt derfra.

Prøvestikk fra Tullebrennhaugen med tydelig kullag, foto: Ingunn Holm

Da jeg hadde funnet navnene var neste steg å gå ut i terrenget og se om det var mulig å finne konkrete spor. Sammen med Øystein Rønning Andersen fra Oppland fylkeskommune dro vi ut for å grave prøvestikk for å finne kullag og ta ut jordprøver som ble sendt til analyse.

Resultatene

På alle tre stedene ble det funnet trekull. Trekull kan komme fra en svedjebrann, men også muligens fra en skogbrann. En skogbrann i barskog er en dramatisk hendelse som kan anta mer eller mindre omfattende forløp. Ved svært kraftig skogbrann kan hele humuslaget brenne opp, og mineraljorda blottlegges. En så kraftig brann var trolig ikke skogfinnene interessert i. Det var viktig at humuslaget ble igjen, mens strølaget av tørre barnåler og annet brant opp sammen med de nedhogde trærne og dannet et godt askelag. Mange av næringsstoffene som har vært bundet i organisk material frigjøres gjennom brannen. Dette gjelder både nitrogen og andre mineraler og sporstoffer som er avgjørende for planteveksten. En god del av dette kan blåse bort med brannrøyken. Det var derfor gunstig med stille vær ved svedjebrenning, ikke bare på grunn av faren for ukontrollert skogbrann, men også for å tape så lite aske som mulig. Ulike stoffer kan også gå over i gassform hvis temperaturen blir alt for høy. Svedjebrenning var altså en balansegang mellom å få forbrent mest mulig av vegetasjonen og strølaget, samtidig som brannen ikke måtte bli for hard, slik at for mye av næringsstoffene i jordsmonnet gikk tapt.

Som arkeolog har jeg erfart at det egentlig er forholdsvis lite trekull i norsk skogsjord, når en tar i betraktning at disse barskogene trolig har brent mange ganger i løpet av sin tusen år lange historie. Det er mulig at skogfinnenes kontrollerte avbrenning av skogen, der målet var en brann som ikke ble for intens, har ført til mer trekull enn en naturlig brann. Skogfinnene hogde også ned skogen først. Dermed brant trestammene, som var de som kunne ende som trekull. Ved en naturlig skogbrann blir ofte mange av trærne stående igjen bare delvis oppbrente, og vil stå slik til de eventuelt råtner opp.

Det var få pollenkorn bevart i de analyserte prøvene. Dette gir et begrenset bilde av vegetasjonsutviklingen, men noe er det mulig å si. I prøvene fra Tullebrennhaugen ble det funnet to pollenkorn generelt bestemt til korn (Cerealia, säd). Det var ikke mulig å avgjøre om det var rug, havre eller bygg. Det ble også funnet pollen fra gran og furu, og innslag av løvtrær. I svedjelaget var det en økning i sporer fra einstape/örnbråken. Dette er en bregne som kan vokse opp etter brann. De analyserte pollenkornene viser brann og gjenvoksing, mens to bevarte pollenkorn av korn

viser svedjedyrking.

I prøvene fra Finnbråten ble et pollen Korn generelt bestemt til korn (Cerealia). Det var også en økning av granpollen i det mulige brannlaget. Dette kan være pollen som er blåst inn fra en stor granblomstring i omgivelsene. Det ble også funnet en økning av gresspollen i brannlaget, noe som er naturlig etter en brann. Pollenanalysen viser brann og gjenvoksing, og svedjedyrking.

Det ble funnet rester av kornpollen i prøver fra to av de undersøkte stedene, Finnbråten og

Tullebrennhaugen, mens det på Rognbråtefjellet bare ble funnet et trekullag. Det er likevel sannsynlig at det har vært brent svedjer på alle de tre stedene.

De tre svedjene er en del av ressursgrunnlaget til Snellingen, og trolig brukt derfra. Jeg vil anta at svedjene trolig har vært brukt i den tidligste fasen av bosetningen på Snellingen.

Ingunn Holm, Oslo

Ny skogsfinsk bibliografi på FINNSAMs hemsida!

Nu finns den nya skogsfinska bibliografin på FINNSAMs hemsida.

www.finnsam.org/bibliografi

Skogsfinsk bibliografi

 Sök	 Historik	 Om	 Bibliografi	 Länkar	 Bokhyllan
Fritextsökning			Författare		
Vid sökning i fritextfältet ovan kan man blanda t.ex. författarnamn och ord ur en titel. Det sker automatiskt en kombinationssökning mellan orden.			Titel		
Vid en sökning i de olika fälten till höger sker en kombination mellan sökorden i fälten, om två eller flera fylls i.			Personer		
Ställ fråga			Signum		
			Ämnesord		

FINNSAMs vårkonferens i södra Ångermanland

31 maj - 2 juni 2019

Våren 2019 äger FINNSAMs konferens rum i södra Ångermanland. Tiden är Kristi himmelsfärdshelg, fredag 31 maj – söndag 2 juni. Föreläggningssort är Sandslån, vackert beläget intill Ångermanälven. Det är 20 år sedan FINNSAM var i Ångermanland senast, hösten 1999. Vi besöker bland annat Gudmundrå finnmark samt Viksjö och Graninge finnmarker. Viksjö är en av de tidigast bebodda finnmarkerna i Skandinavien med nedsättning redan under 1580-talet.

Konferensansvarig: Maud Wedin, maud@finnbygden.se, 070-692 28 64
Sista anmälningssdag 10 maj. Se bilagd anmälningssblankett. Riktpris: ca 1500 kr/person i dubbelrum för hela konferensen inkl program, kost och logi. Håll dig uppdaterad på www.finnsam.org under **Aktuellt**

Konferensprogram fredag 31 maj

Preliminärt program

- 11.00 Bussen som startade i Karlstad anländer. Samling vid Sandslåns vandrarhem och konferens. Registrering och inkvartering
- 12.00 Lunch
- 13.00 Välkommen
- 13.15 Jan Samuelsson: Förhållandena i Finland i början av 1600-talet och Axel Oxenstiernas förvaltningsreformer
- 14.15 Tord Eriksson: Den skogsfinska kolonisationen i Ångermanland
- 15.00 Avfärd med buss mot Nästvattnet och Mjövattnet på Gudmundrå finnmark. Guidning av Tord Eriksson
- 15.30 Fika hos Finnmarkens bygdeförening
- 16.00 Avfärd mot Ytterlännäs gamla kyrka alt Torsåkers kyrka. Besök vid Häxberget (gångväg ca 500 m).
- 18.00 Återkomst Sandslån
- 19.00 Middag
Trevlig samvaro

Sandslåns vandrarhem och konferens vid Ångermanälvens strand

Karta Ångermanland

Konferensprogram lördag 1 juni

Preliminärt program

- 08:00 Frukost
- 09:00 Avresa mot Viksjö, ev föredrag på bussen
- 10:00 Ankomst Viksjö
Maud Wedin: De skogsfinska ortnamnen i Viksjö med omnejd – en kulturskatt
- 11:00 Peter Sjölund: DNA-släktforskning i Ångermanland
- 12:15 SCA bjuder på lunch i Viksjö och berättar kort om sin verksamhet i området
- 13:15 Lars-Ola Norén guidar oss vid Västanaåfallet
- 13:45 Avfärd mot Graninge där Lars-Ola Norén guidar när vi passerar Villola, Tappela, Minkes badstuga, Östergraninge och Vojen, där Maths Östberg bl.a berättar om Albert Viksten
- 15:15 Fika hos Graninge Fritidscentrum
- 15:45 Avfärd mot Tunsjön där Maths Östberg berättar om Daniel af Thunberg, via Långsele, Sollefteå, vidare mot Filitjärn, där vi får höra om Filitjärnsdoktorn. Åter mot Sandslån via Forsed
- 18:00 Ca Återkomst till Sandslån
- 19:00 Middag
- 20:00 Trevlig samvaro och visning av den skogsfinska informationsfilmen, del 1

Utsikt från Sandslån vid Ångermanälven

Olof Tresks karta över de fem skogsfinska gårdarna i Viksjö 1639

Konferensprogram söndag 2 juni

Preliminärt program

07.30	Frukost	10.45	FINNSAMs årsmöte
08.45	Tord Eriksson: Ödehemman som togs upp av skogsfinnar i Ångermanland	12.00	Lunch
09.30	Maud Wedin: Viksjöfinnarnas vidare äventyr mot Jämtland	13.00	Avfärd mot Ljustorp, föredrag av hembygdsföreningen
10.15	Fika	14.30	Fika på Ljustorps hembygdsgård
		15.00	Ca Bussen avgår mot Karlstad

Det nya skogsfinska bibliografin på Internet kommer också att presenteras under helgen.

Ta bussen till konferensen i Södra Ångermanland!

Vi har hyrt en buss för att underlätta för dig som bor i södra Sverige eller Norge att på ett bekvämt vis och i trevligt sällskap ta dig till FINNSAM:s vårkonferens i södra Ångermanland.

Avgång från Karlstad

På Kristi himmelsfärdsdag, torsdag 30 maj klockan 10 avgår en buss från Karlstad med destination Sandslån vid Ångermanälven.

Presentationer på bussen

På bussen finns möjlighet att presentera något inslag som berör de finnbygder vi far igenom. Det kan vara någon muntlig framställning, visning av bilder eller någon skogsfinnsk film du vill presentera för oss andra.

Lunch i värdshuset Älgen

Bussen går från Karlstad klockan 10.00. via Örebro till Värdshuset Älgen utanför Kopparberg. Här äter vi lunch i Lillängs gamla skola. Sedan fortsätter resan via Ludvika och Falun till det tvärskanadinaviska Finnskogsmuseet i Skräddarbo.

Finnskogsmuseet i Skräddarbo

På finnskogsmuseet i Skräddarbo intar vi först kaffe med smörgås innan vi i lugn och ro ser oss omkring bland montrar och välfyllda bokhyllor. I biblioteket finns nästan all känd finnskogslitteratur.

Middag i Arbrå

Turen går så vidare mot Arbrå och Bjuråker, där middagen serveras på Avholmsberget medan vi njuter av Hälsinglands vackraste utsikt.

Gaffelbergets vandrarhem

Vi fortsätter mot Sundsvall, där vi övernattar på Gaffelbyns vandrarhem på Norra Berget.

Finnsjön och Bredsjöstugan

Efter frukost på vandrarhemmet inleds fredagen med en guidning av lofthärbret från

Interiörbild från Finnskogsmuseet i Skräddarbo

Finnsjön och Bredsjöstugan från Ljustorp.

Bussen tar oss sedan med ned från Norra Berget i Sundsvall, där vi tillbringat natten, och rullar vidare till Sandslån för ordinarie konferens.

Återresa på söndag

På söndagen eftermiddag återvänder vi söderut igen enligt samma rutt som på uppvägen. Det blir då non-stopkörning där middag intas på Gläntan i Mållångsta. Kring midnatt når vi slutmålet Karlstad.

Kostnad

Kostnaden blir ungefär 1500 kronor per person för bussresan tur och retur Sandslån, inklusive måltider, boende på Gaffelbyns vandrarhem och besök på Finnskogsmuseet i Skräddarbo. Lite skillnad i pris blir det förstås om du vill bo i enkelrum på vandrarhemmet eller delar rum med någon.

Hittills har vi fått bidrag från Region Gävleborg och förhoppningsvis kan vi få något ytterligare bidrag till bussresan.

Anmälan

Om du vill följa med vår buss till Sandslån torsdag 30 maj med återfärd söndag 2 juni vill jag ha din anmälan senast söndag 12 maj.

Hör av dig till

Tor Eriksson

Tel. 070-823 44 25

e-post hummelgruvan1970@gmail.com

Jag behöver följande uppgifter av dig:

- Namn, var du bor och var du vill kliva på bussen
- E-postadress
- Om du har några särskilda kostbehov eller om du äter all mat
- Om du vill bo i enkelrum på Gaffelbyns vandrarhem eller om du vill dela rum med någon
- Om du vill medverka med något inslag i form av föredrag eller film på bussen. Det är bonus om inslaget berör trakten vi far igenom!

FINNSAM:s konferens i Norra och Södra Finnskoga

30 augusti – 1 september 2019

Nedanstående program är att se som en grovskiss till kommande Finnsamkonferens i Norra och Södra Finnskoga. Vi kommer att bo vid Långbergets Sporthotell, företrädesvis i två vandrarhem som vardera har 12 rum med en våningssäng i varje. Det är enkelt boende med gemensam dusch och toalett och möjlighet till självhushåll. Utöver vandrarhemmen är platser bokade i stugor på området och några rum på hotellet om någon önskar lite bekvämare boende. Anmälningslista med pris och betalningsuppgifter kommer att publiceras på hemsidan och i FINNSAM-infos juni-nummer.

Övergripande tema: Utveckling av Finnskogen i Torsby kommun under 4 sekler.

Preliminär planering

Fredag 30 augusti 2019

12.00 - 14.00 Samling och lunch i Halvarsstugan Båtsstad, Norra Finnskoga, (Det kan bli trångt så det är bra om man sprider ut det lite)

Introduktion till konferensen.

Bosse Hansson och Niclas Persson berättar om Norra och Södra Finnskoga.

Utflykt i egna bilar till Aspberget:

Resterna av torpen Jossela och Nikkela. I Nikkela bodde den siste finsktalande i Nordvärmland, Erik Josefsson Hakkarainen! Aspberget finns också några barngravar.

Till Uggelheden

Örjan Olsson berättar om byn och om sin bok "Uggliboka".

Kaffe – Eventuellt medhavd.

Till Långberget ca 19.00 för inkvartering och kvällsmat. Kanske Britt-Karin Larsson kan berätta om sitt skrivande vid ett enkelt samkväm senare.

Lördag 31 augusti 2019

Frukost Långberget

Bussresa till Finngården Kallstan, Rikkenberget
Föreläsning av Dan Jonsson om gården och Hbf. Rikkenberget

Kaffe

Korset i Röjden

Besök hos Britt-Marie Röjder i hennes Hantverksbod där hon kan berätta om förfädernas kamp med Poltergeisterna i Vålgunaho. Promenad till resterna av spökplatsen, (för de som orkar) Kanske Tolgravsstenen?

På väg mot N.Finnskoga passeras Ivana, Kindsjön med gruvan Ridaho och socknens centrum Bograngen. (Inget stopp, men kanske någon berättar mer om Ivana-Julia)

Lunch

Motti o fläsk på Finngården Tomta, Skräckarberget.

Kåseri om typisk skogfinsk mat
av Inga-Greta Lindblom.

Vandrarhemmet vid långbergets Sporthotell

*Information av Hembygdsföreningen,
rundvandring på gården*

*Till Järpliden,
en av de största finnbyarna i S.Finnskoga. Vi ser
huset där Kalle Jularbos Elin bodde. Kanske vi blir
guidade av Ann-Katrin Järåsen och Berit Högman.
Och förhoppningsvis får vi lyssna till lite drag-
spelsmusik i Jularbos anda.*

*Middag Långberget
Underhållning av Torleif Styffe med vänner*

Söndag 1 september 2019

Frukost Långberget

Föreläsningar:

*Gabriel Bladh: Professor i kulturgeografi vid
Karlstads Universitet*

**Monica Björklund: Byggnadsantikvarie vid Torsby
Finnskogscentrum**

**Birgitta Elfström: Projektledare för
"Finnskogen som Världsarv".**

**Jan Myhrvold: Ordförande i norska avd av SVFF,
Skogfinsk genealogi,**

Finnsams medlemsmöte

Avslutning Lunch

Överkurs:

**Besök Pilgrimstapeten, med filmvisning och fika
vid Utmarksmuséet. Dalby Hembygdsgård**

Finngården Kallstan, Rikkenberget

Det skogsfinnska filmprojektet

Det skogsfinnska filmprojektet, del 1 "Skogsfinnarna – berättelsen om ett kulturarv" är nu i hamn och filmen har premiärvisats i samband med vinterkonferensen i Göteborg.

I denna del behandlas skogsfinnarnas bakgrund i Finland, kolonisationsfasen, utbredningsområdet, näringslivet (svedjebruk, boskapsskötsel, åkerbruk, jakt och fiske), byggnadsskicket (rökstuga, röbastu och ria), matkulturen, föremålen, språket, ortnamnen och släktnamnen, folktron, myterna och sägnerna och Carl Axel Gottlund.

Vidare presenteras Solør-Värmland Finnkultur-förening, skogsfinnarna som nationell minoritet, biblioteket på Finnskogsmuseet i Alfta samt FINNSAM.

I slutet av filmen kommer också information om planeringen av del 2 som främst ska fokusera på en resa i tid och rum genom de olika finnskogsområdena. Vi önskar synliggöra de olika finnskogsområdenas särprägel som i sin tur ger oss en bild av den skogsfinnska mångfalden.

Maud Wedin, projektledare för det skogsfinnska filmprojektet

Inbjudan till Boksläpp för boken "Finnarna i Kilsbergen – kultur och bosättning 1580 - 1650"

Linbastu i finnbyn Tryggeboda, Kvistbro socken. Foto: Tor Eriksson

Du är välkommen att vara med på boksläpp av boken *Finnarna i Kilsbergen* söndag 9 juni! Skriften är avsedd att närmare beskriva områdets finska kolonisationshistoria med avseende på orsaker, kultur, innehåll och utbredning.

vår tid. Spåren har satts på pränt av folklivsforskare som Daniel Harbe med flera. Någon djupare bild har likväl inte tidigare presenterats.

Alltsedan Sverige och Finland blev ett gemensamt rike under tidig medeltid har människor flyttat mellan de båda rikshalvorna. Den första tidens migration präglades så vitt det gäller den finska delen av utvandring från kusttrakterna och områdena närmast innanför dem.

Vid slutet av 1570-talet anlände till Skandinavien, skogsfinnar med en bakgrund i svedjebrukskulturen. De kom från östra Finland, främst från

Savolax, Karelen, norra Tavastland och södra Österbotten. De förde med sig en främmande kultur vad avser språk, byggnadsskick, odling och traditioner.

Skogsfinnarna skulle komma att slå sig ner i skogstrakterna i mellersta och norra Sverige, sydöstra Norge samt på andra sidan Atlanten, i Nya Sverige. Kilsbergen har också berörts av denna skogsfinska kolonisation. Minnen av finnarna har varit levande i traditionen ända in i

Tid: 9 juni klockan 13.30

Plats: St Nicolai Församlings kyrka och prästgård, Drottninggatan 12, Örebro
Anmälan: Senast 26 maj till Tor Eriksson, Västra Nobelgatan 22 703 55 Örebro.

Telefon 070-823 44 25, e-post hummelgruvan1970@gmail.com

Vi bjuder på kaffe och finskt bakverk så glöm inte att meddela särskilda önskemål.

Program för boksläppet

- 13.30 Samling med välkomstdryck utanför kyrkan
- 13.50 Gemensam vandring in i kyrkan
- 14.00 Landshövding Maria Larsson hälsar välkommen
- 14.10 Organist Karl Magnus Jansson framför Jean Sibelius "Finlandia" på stora kyrkorgeln
- 14.20 Kyrkoguide Anders Ekvall ger oss glimtar ur Nikolaikyrkans historia
- 14.35 Ordförande Maud Wedin informerar om FINNSAM
- 14.50 Ordförande Oili Piippo Huotari talar om Örebro Finska Förening
- 15.00 Forskaren Jan-Erik Björk presenterar den nya boken
- 15.30 Vi går över till prästgården, där bokprojektet bjuder på kaffe med finskt bakverk
- 16.00 Diakon Johan Sobelius underhåller oss på stränginstrumentet kantele
- 16.15 Boken säljs och signeras i prästgården. Möjlighet finns att få med sig ett antal böcker till försäljning på valfritt ställe

Svenska kyrkan
ÖREBRO
NIKOLAI FÖRSAMLING

Skriften är framtagen med stöd från Kilsbergsfrämjandet, Kungliga Patriotiska Sällskapet, Letterstedtska föreningen, Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, Örebro kommun samt Örebro läns hembygdsförbund.

Vid foten av finnbosättningen Tomasboda Foto: Tor Eriksson

Välkommen till en helg med FINNSAM i Kolmården 26-27 oktober 2019!

Utsikt mot Bråviken från Kolmården

Under en lördag och söndag i slutet av oktober samlas intresserade deltagare till ett helgseminarium i Kolmården. Då samlingen äger rum i Östergötland blir det första gången som FINNSAM anordnar någon aktivitet i detta landskap.

Vi kommer att hålla till på Fredagården, som är ett hotell vackert beläget på en udde intill Bråviken. Här träffas vi för att först äta lunch på lördagen innan vi får lyssna till en rad föredrag,

bland annat om trakten. Syftet är att inleda kartläggningen av finnarnas kolonisation och bosättning i området.

Kolmården innefattar såväl delar av Södermanland, som av Östergötland.

På söndagen gör vi en tur i området för att bekanta oss med möjliga finnbosättningar i Kolmården. En diskussion om hur vi bör lägga upp dokumentationen får avsluta samlingen efter lunch på söndag eftermiddag.

Mer information med program och möjlighet att anmäla sig kommer i FINNSAM-Info nr 2, 2019!

**Har ni frågor så här långt,
var god vänd er till mig:**

Tor Eriksson
E-postadress:
hummelgruvan1970@
gmail.com

Brev från konferensdeltagare med nya ideer

Till Finnsam

Tack för den trevliga och innehållsrika konferensen i Göteborg.

För en ny medlem var det en upplevelse att få så mycket kunskap om Finnskogarna och temat ang utvandring vidare till "Nya Sverige".

Själv är jag mycket rodd av historia och nu kunde jag förkovra mina bristfälliga kunskaper om just Finnskogarna.

Sedan flera år efter en anhörigs kvarlåtenskap var jag på väg att slänga bort värdefullt finsk design. Då blev jag varse om att om jag är okunnig om finska värdefulla föremål så kan det stämma för många andra också. Sedan dess har jag letat efter finska föremål i loppisar, antikvariat och nätauktioner. Jag har också lett studiecirkel i Finska föreningen i Upplands Väsby med två olika teman "finska fotspår i Sverige" och "det hade vi med oss". Föremålen är huvudsakligen från 1900-talet.

Det var fint att kunna intervjuva Maths Östberg om museet i Alfta. Den häftigaste frågan kom fram när jag frågade om vilka föremål han önskade till museet och svaret blev nyckelhaka. Alltså hållaren för husmoderns nyckelknippa och mindre redskap typ puukko. Enligt Maths har den här föremålen funnits i klädedräkten i kvinnokläder i östra Finland. Den ingår i "den

karelska kvinnliga forndräkten".

I nyckelhakan gömmer sig mer rolig information. Det har i början av 1900-talet i Viborg gjorts små "maskotar" till nyckelknippen, typ små silverhängen. Jag har två sådana i min samling, båda stämplade i Viborg, 1930-talet. De har fått franskt namn typ chate lAin (översättningen är från nätet och sannolikt inte korrekt).

Nu i vintras har det varit en fråga i SVTs frågesport Vem vet vad (?) "världens mest kända chate lAin", svaret blev "Mrs Minerva McGonagall i Harry Potter film". Den fornfinska nyckelhakan har alltså blivit känd. Och de flesta har någon typ av maskot till sina nycklar. Det finns bilder på nätet, prova "karjalan muinaispuku" på google.

Målsättning som vi har i Upplands Väsby är att skapa "Finsk museum", som berättar hela vår historia här i Sverige, både föremål, foton, böcker, allt som "det hade vi med oss". Det var trevligt att få mer inspiration från er. Och jag hoppas på fortsatt kontakt. Och givetvis, alla Ni som anser att museiprojektet är viktigt och intressant, återkom gärna så att vi kan utveckla ideen vidare.

Med vänligt, "terve"

Eeva Kaplas

Tel 070-440 1789, eakseaks855@gmail.com

Följ FINNSAM på Facebook

Om du är medlem på Facebook, så är vårt förslag att du följer FINNSAM på Facebook. Då får du alltid aktuell information om vad som händer i FINNSAM och annat aktuellt för oss som är intresserade av Finnskogen.

Gruppen heter:

FINNSAM - Finnbygder i samverkan

Vad händer i Finnskogen?

Kungsbergs bönhus, Öppet föreningsmöte

21
maj

- Olle Westling och Gunnar Ärnström: "Våra egen resa i skogsfinnarnas rike"
- Författaren Bernt-Olov Andersson och Lennart Östblom framför programmet "Finnskogs-Lars visor".
- Föreningsinfo o presentation av årets evenemangskalender.
- Mötet inleds med, att Bönhusvännerna i Kungsberg/Botjärn bjuder på smörgåstårta.

Tid: 21 maj klockan 18

Anmälan: Senast 14/5 till Maths Östberg, 070-566 01 68 eller info@finnskogsriket.com

Pris: 100:-.

Nygardsmarsjen

23
juni

Årets Nygardsmarsj går fra grendehuset i Storsvea til Nygarden ved Håberget Turen er en merket rute til Finnskogsleden og er på ca 4,5 km hver vei.

Friluftsgudstjenesten i Nygarden starter kl 11.00, det blir kaffeservering av Marry Håberget og Tørberget Historielag umiddelbart etter gudstjenesten. Når vi kommer tilbake til Storsvea, har kretsforeningen middag til salgs i grendehuset.

Vi håper mange vil finne veien til Nygarden denne søndagen, ikke bare fra Storsvea og Håberget, men også de som vil følge Finnskogsleden, både fra nord og sør.

Tid: 23 juni

Håberget Nygarden Mattisstenen Foto: Bo Hansson

Vandring till Åberget

3
juli

Samling ved Hällforsgården (vägen Gruvberget – Svartnäs), Guidad vandring till Åberget cirka 1,5 (kuperade) eller 0,5 km valfritt.

Syskonen Wengelin uppvuxna på Åberget medverkar. Medtag matsäck!

Samarrangemang med Finnskogens Vänner.

Tid: 3 juli klockan 11

Finnskogdagene Svullrya - Grue Finnskog

Finnskogdagene 2019 arrangeres 11-14 juli. Merk av på kalenderen og planlegg turen til Finnskogen. Her blir det mye moro og fine opplevelser. Velkommen!

11-14
juli

Program Finnskogdagene

Evenemang i finnskogen under Bymellaveckan

Under Bymellaveckan är det evenemang vid Pankfors och Locksjön.

24
juli

Pankfors (skylt mellan Rimsbo – Locksjön)

Per Larsson guidar vid lämningar av sågverksorten, 750 avstånd i terrängen. Medtag fika! Stövlar rekommenderas.

Tid: 24 juli klockan 10

Locksjön (mellan Rimsbo – Jansbo),

Visning av rökstugan med eld i ugnen. Kåra-Henrik och Torbjörn Martinsson står för underhållningen med visor efter både Dan Andersson, Nils Parling och Pelle i Norrgårn.

Friluftskocken Stefan Lundgren serverar lokalproducerad utomhusmat för 100 kr.

Tid: 24 juli klockan 12.30

Kultur i tiomilaskogen

Upplev kulturen i tiomilaskogen på Malungs Finnmark och med information om skogsfinnar, skogsbruk och kolning. På din väg ser du även fantastisk nutida konst, hantverk och loppisar.

25.27
juli

Program Kultur i tiomilaskogen

KOPIA PÅ PROTOKOLLSHANDLINGAR

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2018
VERKSAMHETSPLAN 2019

Justerade originalprotokoll förvaras hos föreningens ordförande

www.finnsam.org

Verksamhetsberättelse 2018

1.1 Verksamhet

Konferenser

Under året har FINNSAM arrangerat tre konferenser. Vinterkonferensen ägde rum vid sjön Hjälmarén, i Lappe och Julita 9-11 mars. Temat var "Forskning bland FINNSAM:s medlemmar". Ett besök gjordes på Nordiska Muséets lantbruksmagasin, där vi fick se skogsfinska föremål. Vårkonferensen var förlagd till Ännaboda i Kilsbergen 25-27 maj. Höstkonferensen genomfördes i norska Hadeland 21-23 september.

Priser och inbjudningar

Kungliga Skytteanska Samfundets kulturpris till John Söderströms minne för år 2018 tilldelades Maths Östberg. Samfundets uppgift är att stödja och uppmärksamma Norrlands kulturella och vetenskapliga utveckling. Kulturpriset på 50 000 kronor delades ut vid en ceremoni i Umeå fredagen den 25 maj.

År 2018 fyllde Solør-Värmland Finnkulturörening 60 år, vilket FINNSAM uppmärksammade vid en ceremoni under middagen på höstkonferensen i Hadeland. Två DVD-filmer och två USB-minnen med filmen om Gottlunds besök i Svartnäs 7 juli 1817 överlämnades till SVFF:s svenska respektive norska avdelning.

I Helsingfors anordnades 23 mars ett nätverksmöte kring migration. Här deltog Maarit Kalela- Brundin från FINNSAM. Maarit informerade om FINNSAM och föreningens verksamhet. Nätverket kommer att ägna sig åt migration i ett större perspektiv. Föreningen Värmlandslitteratur bjöd in FINNSAM att medverka med ett kortare föredrag i Värmlandsmontern under Bokmässan i Göteborg torsdagen den 27 september. Maud Wedin presenterade FINNSAM och dess bokutgivning.

Friluftsanläggningen Ännaboda Storstenshöjden bjöd in FINNSAM att avsmaka årets julbord, vilket var ett tack för att föreningen förlade sin vårkonferens hit. Tor Eriksson lät sig väl smaka!

Fredagen den 14 december disputerade Martin Andersson på sin doktorsavhandling "Migration i 1600-talets Sverige". Vid disputationen som ägde rum på Södertörns högskola överlämnade Tor Eriksson en blomma från FINNSAM.

Lokala aktiviteter

Under året har FINNSAM blivit representerat vid ett flertal lokala finnskogsaktiviteter.

Information

Medlemsbladet FINNSAM-Information har utkommit med fyra nummer. Redaktör för de tre första numren var Jan-Erik Björk. Inför utgivningen av årets sista nummer övertog Monika Öhrn posten som redaktör. Ansvarig utgivare har varit Maud Wedin. Under året ansöktes om utgivningsbevis för FINNSAM-Information.

Ansvarig för FINNSAM:s webbplats har varit Maud Wedin. FINNSAM:s slutna Facebookgrupp med Bo Hansson som administratör har ungefär 70 medlemmar.

Anita Österman tog under året fram en blankett som konferensdeltagarna måste underteckna för att uppgifter ska få lagras på bland annat FINNSAM:s webbplats. Blanketten finns med på konferenserna i framtiden. Anita har även framställt nya praktiska namnskyltar som hänger i ett band om halsen på deltagarna.

Arkiv och forskarförteckning

Ansvarig för FINNSAM:s arkivmaterial har Lena Gribing varit. Christina Norbäck-Lager har ansvarat för forskarförteckningen, som avvecklades under året.

Organisation

Under årsmötet i Ännaboda fattades beslut om att ombilda FINNSAM:s region Tiveden. I regionen ingår nu även Närke, och det nya namnet är Närke - Tiveden. Under höstmötet i Hadeland antogs föreningens förnyade stadgar.

Projekt

Maud Wedin har lett arbetet med inspelningen av en informations- och undervisningsfilm om skogsfinnarnas historia i Skandinavien. Riksantikvarieämbetet har bidragit med ett stort stöd till projektet och flera andra myndigheter har givit pengar till arbetet. Ett flertal FINNSAM-medlemmar har medverkat vid filminspelningen. Ett omfattande redigeringsarbete har sedan vidtagits. En film har gjorts för DVD-skiva och USB-minne från pjäsen om Gottlunds 200-års-jubileum, som framfördes i Svartnäs sommaren 2017. En kortare film har även spelats in om släktgården Storhullsön i Stöde.

Maths Östbergs inventering av skogsfinska karaktärsbyggnader i Skandinavien har gått vidare i nästa fas. Byggnadsgruppens två besök med Länsstyrelsen i Dalarnas län har resulterat i att en ria och en torkbastu har renoverats på ett föredömligt vis. Rian i Telningsberg på Grangärde finnmark är den äldsta idag daterade, 1725. En ombyggd bastu upptäcktes samtidigt.

Maud Wedin har tillsammans med Maths Östberg ansvarat för omarbetningen av FINNSAM:s skogsfinska bibliografi. Under året har posterna i bibliografin gjorts sökbara med hjälp av moderna verktyg. En omfattande korrekturgenomgång och uppdatering av posterna i databasen har också gjorts. Jan-Erik Björk har arbetat med en kommande bok om finnarnas historia i Kilsbergen. Boken bygger på omfattande forskning i arkiven.

Bo Hansson har lett arbetet med att framställa en ny version av "Det skogsfinska kulturarvet". Ett redaktionsråd har bildats bestående av Stig Welinder, Maud Wedin, Birger Nesholen och Bo Hansson. Under året genomfördes ett stort gruppmail för att få synpunkter kring bokens utseende och omfång, innehåll och disposition. Synpunkterna redovisades i Hadeland. Redaktionsrådet har haft uppstartsträff och arbetar nu med bland annat organisation och upplägg av projektet.

1.2 Styrelse och övriga förtroendeposter

Styrelse

FINNSAM:s styrelse har under verksamhetsåret 2018 haft följande utseende:

Funktion/motsvarande	Ordinarie	Suppleant
Ordförande/sammankallande	Maud Wedin, Falun	-
Kassör	Anette Norberg, V.Vargträsk	-
Kassör (Norge)	Mary G. Tangen, Tørberget	
Sekreterare	Tor Eriksson, Örebro	-
Ångermanland-södra Lappland	Tord Eriksson, Stockholm	Maarit Kalela-Brundin, Umeå
Mellannorrland	Maud Wedin, Falun	Linda Blied, Åby
Gävle-Dala/Orsa	Maths Östberg, Alfta	Eva Jernqvist, Delsbo
Bergslagen	Tor Eriksson, Örebro	KennethNorrgrann,Västerås
Närke-Tiveden	Lena Gribing, Finnerödja	Jan-Erik Björk, Källby
Värmland	Anita Österman, Gräsmark	Niclas Persson, Torsby
Norge södra Finnskogen	Birger Nesholen, Kirkenær	Jan Myhrvold, Gjerdrum
Norge norra Finnskogen	Asgeir Lindberget, Braskereidfoss	Mary G. Tangen, Tørberget

Styrelsen har haft tre protokollförda möten. I arbetsutskottet har ingått: ordförande Maud Wedin, kassör Anette Norberg, sekreterare Tor Eriksson samt norska kassören Mary G. Tangen.

Firmatecknare

Firmatecknare har för det svenska kontot under året varit sammankallande/ordförande Maud Wedin och kassör Anette Norberg. För det norska kontot har under året kassör Mary G. Tangen varit firmatecknare.

Revisorer

Revisorer har varit Bo Hansson, Borlänge och Terje Audun Bredvold, Åsnes finnskog.

Valberedning

Valberedningen har bestått av Lars-Olof Herou, Ludvika, Britt-Karin Larsen, Hernes och Seppo Remes, Hallstahammar. Seppo Remes har varit sammankallande.

Verksamhetsplan för år 2019

Föreningens tre årliga konferenser genomförs som vanligt:

- Vinterkonferensen ägde rum i Göteborg 8-10 mars med tema "Skogsfinnarna som for till Nya Sverige".
- Vårkonferensen äger rum i södra Ångermanland 31 maj-2 juni. För dem som åker från södra Norge och södra Sverige anordnas en bussresa med föreläsningar ombord. Bussen avgår 30 maj från Karlstad.
- Höstkonferensen äger rum i Norra och Södra Finnskoga 30 augusti-1 september.

FINNSAM har ett par projekt igång som kommer att avslutas under verksamhetsåret:

- Den skogsfinnska bibliografin etapp 1 lades ut på Internet i sökbart skick i februari.
- Boken om finnarnas historia i Kilsbergen görs färdig, trycks och släpps vid ett särskilt event i Örebro söndagen den 9 juni.

Fler projekt bedrivs av föreningens medlemmar:

- Renoveringen av skogsfinnska karaktärsbyggnader går vidare, och nya arbeten planeras på Nås och Järna finnmark.
- Arbetet med att sammanställa en ny version av boken "Det skogsfinnska kulturarvet" fortskrider så sakta framåt.
- Redigeringen av den skogsfinnska informationsfilmen del 1 är klar, men projektet fortsätter inför del 2 och ev lokala filmprojekt.
- Forskningen kring skogsfinnska släktnamn som avspeglas i ortnamn runtom i Skandinavien kan förhoppningsvis bli mer omfattande under hösten.
- Värdefullt är även att upprätta en prioriteringslista för översättning av litteratur på finska till svenska. Nu är det många skrifter som inte är tillgängliga på svenska.
- Kartläggningen av finsk kolonisation i Skandinavien är ett annat studieområde. Inläggning av uppgifter i en databas, och publicering i form av skrifter och kartor är fortsatt önskvärd.

FINNSAM kommer att synas utåt även under det här verksamhetsåret. Det sker bland annat i form av föreläsningar runtom i Skandinavien.

**...För dig som är intresserad av
skogsfinsk kultur och historia....**

www.finnsam.org